N°. 409. 1854.

DE GRONDWET.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . *f* 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van *f* 1, het zegelregt daaronder begrepen.

ZONDAG 17, MAANDAG 18 SEPTEMBER.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schooneveld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . 4.00.
Voor de overige steden des Rijks . . . . 5.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement *f* 70, Ned. Cour.

De Heeren Groen van Prinsterer en da Costa.

VII.

Is een eendragtig zamenwerken van de constitutionnele en de anti-revolutionnaire of Christelijk-historische partij *mogelijk* en *wenschelijk*? Die vraag vloeit onvermijdelijk voort uit eene aandachtige lezing van het slotgedeelte van den merkwaardigen brief van Mr. DA COSTA.

Waarom *niet*?

De geschiedenis der grondwetsherziening van 1848 leert, hoezeer er overeenstemming bestond in wenschen en behoeften bij de orthodoxe Protestanten, bij de staatkundige liberalen en bij de Roomsch-Catholijken, ten aanzien van onderscheidene volksregten en vrijheden, zoo als: het regt van vereeniging en vergadering, vrijheid van godsdienst, vrijheid van onderwijs en het kiesregt; evenwel met behoud van ieders eigenaardigheid. Talrijke adressen uit verschillende oorden van ons Vaderland ondersteunden de pogingen, om het genot van die regten en vrijheden te verkrijgen en te waarborgen, tegenover de niet minder talrijke verzoeken, welke van de zijde der conservative partij zich lieten hooren tegen elke wijziging in de Grondwet, waardoor de toekenning van meerdere regten mogt bedoeld worden. In 1848 legde Mr. DA COSTA in het openbaar zich zelven de vraag voor: „Vereenigt men zich al dan niet met „het stelsel, door de tegenwoordige Ministers in het „ontwerp van Grondwet en in de verklaring van 13 „Mei nedergelegd?" en gaf daarop ten antwoord: „Ik „heb voor mij zelven op de voorgelegde vraag een „rond en onbewimpeld *ja* gezegd." Onbewimpeld ontwikkelde hij zijn gevoelen: „Na al het gezegde, zal de „toepassing op de levensvragen van het nieuw ontwerp „van Grondwet wel niet twijfelachtig zijn. Tegenover „eene voor het oogenblik zelve in ons oog verderfelijke, „voor de toekomst niets waarborgende halfheid, stilstand „of terugwerking, onder inroeping en met aandrang van „hooger beginselen en onder de voorbehoudingen, die „straks moeten volgen, ondersteun ik, zonder omweg „of bijgedachte, het stelsel van vrijheden, door het „tegenwoordig Ministerie aangekondigd."

De *mogelijkheid* van eendragtige zamenwerking schijnt door Mr. DA COSTA niet te zijn betwijfeld, als hij tot den heer GROEN zegt: „Buiten allen twijfel vonden de „liberalen in u geenen tegenstander, die, bondgenoot „van reactie of contra-revolutie, of beginselloos conser„vatisme, hetgeen van God in den gang en wet des „tijds gelegd is, hardnekkig of roekeloos wenschte tegen „te houden, of als niet geschied te beschouwen. Een „edel denkbeeld, een billijke vordering, een welgemeend „streven naar vrijmaking, naar lot en levensverbetering, „naar allerlei beweldadiging van menschen, van volken, „vond uwerzijds, door wat mond ook uitgesproken, „medegevoel en medewerking." Maar Mr. DA COSTA scheen onbewust, dat de gunstige verwachtingen, die hij van zijnen vriend koesterde, nimmer zijn verwezentlijkt, daar juist de medewerking volstandig en opzettelijk geweigerd werd, zoodra deze door de liberalen gevorderd werd, ook wanneer het een welgemeend streven naar lot en levensverbetering gold. De scheepvaartwetten en de verschillende voorstellen tot afschaffing van accijnsen mogten, zoo min als de kies-, provinciale- en gemeentewetten de goedkeuring der anti-revolutie verwerven.

Die mogelijkheid van eendragtige zamenwerking blijkt niet minder uit de ondersteuning van een Ministerie, dat, gezegd wordt, hoewel dan ook met minder talent dan zijn voorganger, de constitutionnele beginselen voor te staan. Er heerscht bij ons geen de minste onzekerheid, of de klove zou geheel aangevuld zijn geweest, indien er maar eenige bijzondere neiging ware waargenomen, om te treden in bijzondere concessiën, die onder de blijken van welwillendheid konden worden geteld. Men heeft de rigting van het Ministerie zoo lang mogelijk ondersteund, ofschoon men de eenzelvigheid der beginselen met het vorige moest erkennen.

Die eendragtige zamenwerking is mogelijk zonder verzaking van beginsels. Het bestaan van staatkundige partijen is aan een constitutionnelen regeringsvorm ten naauwste verbonden. Zij kennen elkander aan de beginselen, die zij belijden; zij beoordeelen naar die beginselen, wat hun ter overweging wordt aangeboden; maar ook bij de grootste verscheidenheid van inzigten, is zamenstemming mogelijk. Men kan verschillen over de keuze der onderscheidene brandbluschmiddelen; maar wat zou het zijn, indien dat verschil onder de hoofden van de brandweer werd opgeworpen, op het oogenblik, dat zij tot blussching van een brand werden geroepen? Het Ministerie THORBECKE heeft, bij zijn optreden, als programma gegeven: „Wacht op onze daden." Wij gelooven, dat zulk een programma juist aan den strijd der beginselen eene heilzame rigting geeft, omdat daardoor die beginselen worden verwezenlijkt en aanschouwelijk gemaakt. Wij weten, dat het wel onder de betreurenswaardigste zwakheden en gebreken der anti-revolutionnaire partij behoort, meer op te hebben met de theorie dan met de practijk, meer te hechten aan woorden dan aan daden, liever te praten dan iets te verrigten of tot stand te brengen. Zelfs wordt, wat godsdienstige beginselen betreft, aan het meerendeel der kerkelijke partij niet zelden eene lijdelijkheid toegeschreven, die zelfs de verantwoordelijkheid voor wat men verrigt of nalaat zou uitsluiten. Het is verre van ons, dat wij zulk een bestaan bij de hoofden der partij zouden onderstellen; maar dat gestadig op den voorgrond stellen zijner beginselen, brengt van zelve mede, dat er eene neiging bestaat, om daden en handelingen op den achtergrond te plaatsen. En toch, wij weten, dat alleen uit onze daden de deugdelijkheid onzer beginselen blijken moet, en zoo de bewustheid daarvan meer doorgedrongen ware onder de leden der anti-revolutionnaire partij, is eendragtige zamenwerking mogelijk, ook zonder verzaking van beginselen.

Maar die mogelijkheid bestaat ook vooral, wanneer men het gebied der eendragtige zamenwerking besloten acht door de grenzen van onze grondwettelijke voorschriften en bepalingen. Mr. DA COSTA spreekt van *godsdienstig* en van *politiek* grondgebied; terwijl hij het eerste nog onderscheidt in *Christelijk*, *Protestantsch*, *Hervormd* en *Kerkelijk*. Wat door „het christelijk-his„torisch levensbeginsel bezield en bewerkt zal worden", moet hem van de zijde der liberalen worden verschaft. *Wij* wenschen, dat nimmer uit het oog worde verloren het onderscheid, dat er bestaat tusschen kerkelijke en politieke liberalen; en om dat onderscheid te beter te doen uitkomen, is de naam van „constitutionnele partij" gekozen. Er zijn regten en pligten van den Staat jegens de Kerk, die wij in de Grondwet omschreven vinden; maar onbeschrevene regten der gezindheden erkennen wij niet. Wij gunnen ieder het ruimste en meest onbeperkte genot der vrijheid van geweten, en laten in den mildsten zin aan de kerkgenootschappen over, om zich zelfstandig te regelen, en hunne in- en uitwendige belangen zonder inmenging van het Staatsgezag te bevorderen, zoolang die kerkgenootschappen niet op het gebied van den Staat treden. Wij zouden, ware het noodig, nog wel een stap verder gaan, en *alle* banden, die de Kerk aan den Staat binden, en waardoor hare onafhankelijkheid niet volkomen is, gaarne losgemaakt zien. Maar dan ook geene inmenging van den Staat in kerkelijke zaken; veelmin het verleenen van bescherming van meerder- of minderheden, of van eenige tusschenkomst in hetgeen leer of belijdenis betreft. Wij hebben de kerkelijke geschiedenis voor ons tot eene ernstige waarschuwing voor de verderfelijke gevolgen der inmenging van kerkelijke en politieke geschillen; zoo al niet de algemeene geschiedenis op menige bladzijde ons had geleerd, wat de bemoeijenis der geestelijken met staatkundige onderwerpen heeft gebaard; zoo al niet de April-beweging ons eene gewigtige les had gegeven, hoe gevaarlijk het is, wanneer op staatkundig gebied kerkelijke opgewondenheid zich vertoont, en de heerschzucht der kerkelijken wordt overgeplant. Mr. DA COSTA verklaarde eenmaal van de Hervormde kerk: „Lands of Staatskerk te zijn. De bedeeling dezer tijden „maakt die verhouding hier te lande voor den Staat „onmogelijk, voor den Christen-Protestant alles behalve „begeerlijk. Wij wenschen, als Protestantsche, als „Hervormde Christenen, voor ons zelve noch voor onze „kinderen, voor de Christelijke gemeente noch voor „dit ons door Christendom en Hervorming eenmaal „gevormd en bevrijd Vaderland, slechts recht, geen „voorrecht. Ik gevoel mij in mijn geloof zooveel te „krachtiger dunkt mij, wanneer ik sta tegen Catholiek „of Israëliet op gelijken grond om den goeden strijd „te strijden, dan of ik daartoe achter eenige ver„schansing geacht werd te staan." En nu weder wordt die verklaring op de volgende wijze herhaald: „Alles „wat, hetzij dan door goede of door kwade werktuigen „onder het hooge Godsbestuur eenmaal in waarheid „eene blijkbaar gevestigde en in zijnen raad opgenomene „zaak geworden is, dat nemen wij gaarne, dat nemen „wij gretig en dankbaar of geloovig ook in *onze* stelsels „of uitzigten voor het welzijn, de toekomst van kerk „en wereld en vaderland op. Geen enkel recht, ook „door middel of tusschenkomst van in zich zelf *niet* „prijzenswaardige revolutiën eenmaal verkregen of ge„vestigd, wenschen wij terug genomen. Wij gunnen „van ganscher harte hunne sedert bijna zestig jaren in „Nederland verzekerde burger- en Staatsburgerrechten, „zoowel aan den Israëliet als aan den Roomschgezinde." Maar ook die eendragtige zamenwerking is dus zelfs mogelijk met de zoogenaamde Roomsch-Catholieke partij, om de veelvuldige punten van aanraking op staatkundig gebied.

De wenschelijkheid van die eendragtige zamenwerking zal niet kunnen betwijfeld worden. Eendragt maakt magt, en het verschil van beginsels mag niet verhinderen dat langs denzelfden weg het algemeene welzijn bevorderd worde. Het belang der constitutionele partij pleit daarvoor evenzeer, opdat het goede, dat zij beoogt, steeds in een welwillend, in een eerlijk daglicht worde geplaatst en niet uit partijzucht tegengewerkt, gelijk helaas! zoo veel door bloote partijzucht tot stand kwam, wat verderfelijk is, en verworpen werd, wat heilzaam kan genoemd worden. Ook het belang van zoovelen, die, uit welke oorzaak ook, de vanen der anti-revolutionnaire partij volgen, maakt die zamenwerking wenschelijk, zoo er maar goede hoop bestaat, dat de vooroordeelen, welke tegen de constitutionele partij hier en daar zijn opgewekt, worden afgelegd. Vele anti-revolutionairen betoonen daarvoor sympathie, omdat onder de constitutionele beginselen worden opgenomen „alle ontdekkingen, alle uitvindingen, alle „vorderingen van de eeuw op stoffelijk, op verstandelijk, „op zedelijk gebied." Bij *die* beginselen behooren alle „groote denkbeelden, die in zedelijken zin waarlijk „groot zijn bij uitnemendheid te huis, emancipatie wijd „en zijd; vrijheid van godsdienst en conscientie, die „geen legale dichting maar waarheid zij, vrijheid van „den handel, waardeering van wetenschap op allerlei „gebied, en van nationnale taal, historie en letterkunde."

Die eendragtige zamenwerking is altijd, maar nu vooral wenschelijk. Er is behoefte, dat die beginselen niet met opgewondenheid, veelmin met halfheid, maar met warmte en bezadigd overleg worden begunstigd en bevorderd. Er kunnen dagen komen, waarin wij al onze geestkracht, al onze vaderlandsliefde al onze gehechtheid aan Grondwet en Koning noodig zullen hebben om pal te staan tegen over elk geweld en sterk te zijn tegen elke verzoeking. Wij erkennen het: „Neen! „geen Grondwet zal behouden, hoe vergood of weer „vertreên;" maar op getrouwheid aan Grondwet en Koning rust ook een zegen, dien de Hoogste Wijsheid er aan verbonden heeft.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft aan de Gedeputeerde Staten der verschillende gewesten algemeene beschouwingen medegedeeld nopens de strekking der wet tot regeling van het Armbestuur, alsmede eenige voorschriften tot uitvoering dier wet gegeven.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben daarop de Gemeenteraden opmerkzaam gemaakt, dat in de gemeenten, alwaar subsidiën aan instellingen van Weldadigheid verleend werden, vereischt worden een met redenen omkleed besluit van den Gemeenteraad, waaruit blijkt, dat de *volstrekte noodzakelijkheid* van het subsidie is bewezen, en naar het oordeel van den Gemeenteraad, ten behoeve van het betrokken bestuur *op eene billijke wijze* is bijgedragen door hem van wie, overeenkomstig den aard der instelling in den regel bijdragen kunnen worden verwacht, en dat het bestuur der instelling, overeenkomstig haren aard en hare bestemming, aan zijne verpligtingen naar vermogen voldoet.

Wij gelooven dat de inachtneming van dit voorschrift voor de Gemeenteraden niet zonder bezwaar en de beoordeeling hoogst moeijelijk is, of het gesubsidieerd bestuur handelt overeenkomstig den aard en het doel der instelling; of het zijne zorgen uitstrekt tot de armen, voor wier ondersteuning het bestemd is en zich daaraan onder geenerlei voorwendsel onttrekt, en dat de bijdragen en collecten in evenredigheid staan tot het vermogen dergenen; die zedelijk verpligt worden geacht daartoe bij te dragen.

Bij meerderheid van stemmen moeten nu door de Gemeenteraden dergelijke gewigtige punten worden beslist naar een hoogst onzekeren maatstaf, namelijk naar de zedelijke overtuiging van ieder raadslid; maar welligt voorafgaan door allerhatelijkste beschouwingen of vergelijkingen betreffende de kerkelijke liefdadigheid der verschillende godsdienstige gezindheden, waarmede men moeijelijk bekend kan geraken: een uitstekend middel, om religiehaat op te wekken en te bevorderen.

In *de Kerkelijke Courant* van den 8 September treft men eene merkwaardige bijdrage aan van de voorbeeldelooze wijze, waarop het ministerieel departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst door den Mnister VAN DOORN is bestuurd geworden. Bij eene beschikking van September 1853 werd, *zonder overleg met de kerkbesturen*, de jaarwedde van een *tweeden* predikant te *Vianen* geregeld, met algeheele miskenning van de bestaande kerkelijke verordeningen. Het klassikaal bestuur van *Gouda* schijnt juist in die informaliteiten genoegzame reden te hebben gevonden, om zijne goedkeuring op het uitgebragt beroep te weigeren.

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Nadere bijzonderheden omtrent het uitzeilen van de groote expeditie zijn heden niet ontvangen. Uit de plaats van verzameling, het Hangenerland (in het Turksch *Ilane Idassi*, in het Grieksch *Fidonisi*, in het Russisch *Imenioi Ostrow*) een rotsachtig eiland op eenigen afstand van de kust van Bessarabie tegenover de monden van den Donau, ongeveer 1¼ mijl in omtrek, waar men een vuurtoren heeft opgerigt, leidt men af, dat het vervoer der troepen van Varna naar Sebastopol niet in eene regte linie, maar langs de kusten geschiedt, zoodat de operatien niet voor den 10 dezer kunnen zijn aangevangen, waarvan wij moeijelijk vóór den 22sten berigt kunnen ontvangen.

Eene telegraphische depêche uit Weenen meldt, dat de Circassiers, die eene zoo gelukkige afleiding hebben gemaakt, in de omstreken van Tiflis eene nieuwe en belangrijke overwinning hebben behaald. Indien de Turken door hunne herhaalde nederlagen nu niet gedesorganiseerd waren, dan zou de toestand der Russen in Azie zeer kritiek worden.

Perzie schijnt zich ten gevolge van de laatste overwinningen van de Russen bepaaldelijk tegen Turkije te zullen verklaren. Reeds lang aarzelden de Perzen en helden nu eens naar deze dan weder naar gene zijde over, zoodat dit berigt niets onwaarschijnlijks bevat. Intusschen heeft men reeds zoo dikwijls het gerucht van een verbond tusschen de hoven van Teheran en Petersburg tegen Turkije hooren verspreiden en weder tegenspreken, dat wij meenen ook ditmaal nadere berigten te moeten afwachten.

Rusland maakt zich intusschen geheel tot een reusachtigen wederstand gereed. Er is eene nieuwe ukase uitgevaardigd, die eene nieuwe ligting van 10 man per 1000 beveelt tot de definitieve vorming van het reserve-corps, die, zegt de ukase, onvermijdelijk noodzakelijk is geworden.

Daarentegen deelt de Fransche *Moniteur* van gisteren morgen een decreet mede, waarbij alle nog beschikbare manschappen van de ligting van 1853 worden opgeroepen, ten einde de lemmte aan te vullen, ontstaan door het ontslag van de ligting van 1847.

De Duitsche en andere bladen deelen thans ook den text mede van het antwoord van Rusland, dat wij reeds sedert eenige dagen aan onze lezers hebben medegedeeld. Wij zullen daarop niet terugkomen.

De Russen ontruimen geregeld de Vorstendommen en de Oostenrijkers bezetten deze. Galatz en de omstreken zijn geheel door de troepen van generaal Luders verlaten en prins Gortschakoff heeft zijn hoofdkwartier den 8sten te Jassy gevestigd. Die plaats zal hij echter ook spoedig verlaten, daar de intogt der Oostenrijkers in Moldavie op den 16 dezer bepaald is.

Eergisteren heeft de Duitsche bondsvergadering hare zittingen moeten hervatten, om een besluit te nemen over de vragen, die Oostenrijk vóór het reces aan haar omtrent de Oostersche quaestie heeft onderworpen (Zie Duitsche post, Berlijn).

De *Cölnische Zeitung* evenwel zegt, dat men uit Frankfort meldt, dat de bijeenkomst tot den 26 dezer verdaagd is.

De berigten uit Spanje loopen tot den 10den; zij zijn van weinig belang. De Minister van Binnenl. Zaken heeft aan de gouverneurs der provincien eene circulaire gerigt, die de pers aan de naleving van de wetten van 1837 en 1842 herinnert. Op voorstel van den minister van gratie en Justitie, Jose Alonzo, heeft de Koningin bij decreet de regeringsjunta's bij de geregtshoven afgeschaft. Hunne attributen zijn bij die der geregtshoven gevoegd.

De bladen van den 9den spreken van eenige wanordelijkheden te Aranjuez; maar men weet niet of het eene demonstratie van de Carlisten of republikeinen geweest is.

Men deelt de treurigste bijzonderheden omtrent den toestand van Barcelona mede. De ziekte en het vertrek der inwoners heeft deze eertijds rijke en volkrijke stad in eene woestenij veranderd.

De hertog van Valencia, die een verlof van vier maanden heeft gekregen, maakte zich gereed zich naar Marseille in te schepen.

De latere berigten per telegraaf tot den 14den melden alleen, dat de kiescollegien georganiseerd zijn, en dat de Carlistische partij woelingen stookt.

Het *Journal de Genève* van 9 dezer meldt, dat Mazzini te Bazel zou zijn gearresteerd op het oogenblik, dat hij uit de diligence van Bern stapte. Wij deelen dit berigt alleen onder voorbehoud mede, daar men reeds herhaaldelijk het valsche berigt van de arrestatie van dien volksmenner heeft verspreid.

De aandacht was te New York, volgens nadere berigten van 2 dezer, hoogst gespannen op eene soort van demonstratie, tegen de republiek St. Domingo gerigt. Het fregat *Columbia*, een diplomatiek agent, de generaal Cazenau, aan boord hebbende, was tegen het einde van Julij te Samana (St. Domingo) aangekomen en zou weldra door de stoomboot *Albany* gevolgd worden. De komst van deze strijdkrachten heeft diepen indruk in West-Indie gemaakt; men beweert, zegt de *New-York Herald*, dat de Amerikaansche regering ten doel had zich willens of onwillens te St. Domingo te vestigen; anderen daarentegen dachten, dat de zending van den generaal Cazenau alleen ten doel had eenige wijziging te brengen in de betrekkingen der Vereenigde Staten met de Dominicanen en om zich bovenal zekere voorregten te Savana te verzekeren. De laatste lezing was meer algemeen aangenomen en is ook waarschijnlijker.

De heer Calvin Durand, een der kooplieden, die door het bombardement van Greytown geleden heeft, heeft kapt. Hollins, den bevelhebber van de *Cyane*, te New-York doen arresteren, wegens het vernielen van zijn huis en eigendom «in vredestijd en in de uitoefening van wettigen handel.» De regter Oakley, te New-York, heeft hem in vrijheid gesteld, mits hij een borgtogt van 10,000 dollars stortte. De heer Calvin Durand eischt 20,000 dollars schadevergoeding. Het is een vreemdsoortig schouwspel, dat eene gewone regtbank uitspraak zal doen over de wettigheid van het bombardement eener stad.

De berigten uit Mexico loopen tot 22 Aug. De dagbladen beweren, dat graaf Raousset de Boulbon stellig gefusilleerd is.

De tijdingen uit Montevideo loopen tot 5 Aug. De toestand van de Oriental republiek was op dat tijdstip steeds zeer onzeker, ondanks de tusschenkomst van Brazilie, die echter een subsidie van kolonel Flores een subsidie van 6000 patacons 's maands en 4000 man had gesteld. De Kamers, die door het voorloopige bewind waren bijeengeroepen, na de omwenteling van 25 Sept. zijn van 12 Maart tot 18 Julij van dit jaar bijeengebleven. In den laatsten tijd van de zitting hebben zij de navolgende wetten aangenomen: tot regeling van de schuld, tot het aangaan eener leening voor de hervorming van het krijgswezen, de nationale bank, het munten van goud-, zilver- en kopergeld, en eene wet op de drukpers, die de schrijvers noodzaakt hunne artikelen te teekenen. De Fransche bevolking klaagt steeds over het uitstel in het voldoen van hare eischen. Men verzekert echter, dat die bezwaren weldra uit den weg zullen worden geruimd: de Fransche en Engelsche gezanten zouden aan hunne regeringen verzocht hebben commissarissen tot het verkrijgen eener oplossing te zenden.

De staatkundige en handelstoestand van Buenos-Ayres is sedert de maand Junij weinig verbeterd. In de maand Julij was de vrede niet gestoord; alleen bij sommige verkiezingen hadden eenige ongeregeldheden plaats gehad. Men sprak van een inval van Indianen van de zijde van Patagonie, die 40,000 stuks hoornvee hadden weggevoerd. Dit cijfer kan men echter als zeer overdreven beschouwen.

ENGELSCHE POST.

Londen, 14 Sept. De Koningin en de Koninklijke familie zijn gisteren van Osborne op het paleis van Buckingham aangekomen. H. M. heeft don Antonio Gonzales ontvangen, die zijne geloofsbrieven als gezant van Spanje heeft overgelegd. Morgen vertrekken de Koningin en het geheele hof naar Spanje.

— De ligue der *fuctraders*, te Manchester gevestigd, heeft in hare laatste zitting besloten, dat een exemplaar van de laatste door haar bekroonde memorie, prachtig ingebonden zal worden aangeboden aan de regeringen der volgende landen: de Vereenigde Staten, Frank[rijk,] Spanje, Portugal, Belgie, Nederland, Denemarken, [Zwe]den, Pruissen, Rusland, Oostenrijk, Sardinie, Gr[iekenland] land, Saxen, Rome, Beijeren, Napels, Mexiko [en] Brazilie.

— De *Times* heeft berigten van Ledsund uit de Oo[stzee] tot 5 Sept. Al de werken van Bomarsund zijn verni[eld;] al hetgeen zoovele millioenen en 25 jaren arbeid he[eft] gekost, is thans slechts eene puinhoop. Men heeft [de] boeren veroorloofd het meel, de haver en het hooi [...] te halen. De Franschen nemen eenige stukken naar F[rank]rijk mede. De stukken van het Engelsche schip de [...] *lope* worden voor Russisch kanon verwisseld.

DUITSCHE POST.

Weenen, 11 Sept. Men wacht ook hier met [de] grootste ongeduld berigten van de groote armada, die [van] Varna naar Sebastopol is gezeild. Inderdaad mag m[en] groote resultaten verwachten, als men zulke midde[len] heeft aangewend, als: 500 zeilschepen, gesleept door e[ene] vloot stoomschepen, beladen met ammunitie, brug-equ[ipa]gien, veldstukken, tenten, proviand, enz.; 90,000 [...] troepen, 15,000 matrozen, 3,000 stukken geschut en [een] tal van schepen, fregatten, korvetten, kanonneerbo[oten] enz. De proclamatie van den maarschalk de St. Ar[naud] verpligt ook tot groote daden, zoo men niet eene zed[elijke] nederlaag wil lijden, die men in lang niet zal ku[nnen] herstellen, daar de winter de natuurlijke bondgenoot [van] de Russen is.

Sedert het binnenrukken der Oostenrijkers in Walla[chije] herleven handel en nijverheid. De Donau-vaart is w[eder] geheel vrij.

De Russen verlaten de linie van den Sereth; men sch[rijft] den spoed van hunnen terugtogt gedeeltelijk toe aa[n de] bevelen van prins Paskewitsch en gedeeltelijk aan [den] aandrang van graaf Coronini. Prins Gortschakoff hee[ft be]loofd spoedig Moldavie te ontruimen, naar men wi[l, op] voorwaarde dat de Turken er geen bezit van [...] nemen. Graaf Coronini zou dit aan Omer-Pacha he[bben] medegedeeld, die er zijne regering over heeft geschre[ven,] ofschoon hij voor het oogenblik alleen de strateg[ische] beweegreden raadpleegt. Hij heeft in Wallachije [...] man onder Hassan-Pacha, 30000 man onder Tossum-P[acha,] 10000 man als reserve onder Girtli-Pacha 14000 [...] bojoeks en 2000 artilleristen, te zamen 80000 man [onder] zijn bevel.

Overigens zou men, volgens berigten van den be[neden] Donau, eene hervatting der vijandelijkheden in die st[reken] moeten verwachten, daar de generaal Bosquet, [...] Turken eene beweging tegen Bessarabie zullen mak[en.]

Uit Lemberg wordt gemeld, dat de generaals He[ss en] Schlick eene inspectie reis in het Westen van Gallicie [doen,] waar de grootste bedrijvigheid bij de legercorpsen he[erscht.] In het Zuiden daarentegen vermindert men het leg[er, be]halve het kleine corps van den generaal Marmila [...] grenzen van Montenegro is het corps van den ban Jel[lachich] ontbonden, dat bestemd was om des noodig Bosnie [in] te rukken.

Berlijn, 13 Sept. Men spreekt hier nog stee[ds van] een stap tot toenadering tot de Westersche mogen[dheden.]

Morgen hervat de Bondsvergadering hare zitting[en en] zal zich dadelijk bezig houden met het nemen [van een] besluit betrekkelijk de mededeelingen van Oosten[rijk en] Pruissen omtrent de Oostersche quaestie. Men wi[l, dat] zij zal voorstellen een additionneel artikel bij het t[ractaat] van 20 April te voegen. Het Oostenrijksche Kabinet [heeft] weinig kans op eene beantwoording van de vóór he[en] gestelde vragen, in den zin waarin het dit zou wen[schen.]

Die vragen strekken om uit te maken, dat werke[lijk het] belang van Duitschland medebrengt een bondsleger [op de] been te brengen, daar de aanneming der vier g[a]waarborgen die belangen alleen kan verzekeren; Oos[tenrijk] wil, dat de contractanten van het tractaat van 20 [April] verpligt zijn het in zijne pogingen tot beschermin[g der] Duitsche belangen te ondersteunen, en vooral om he[t ge]wapend te ondersteunen, indien het werd aang[evallen] wegens de bezetting der Vorstendommen.

De meeste kleine Duitsche staten hellen naar R[usland] over; men kan dus wel voorzien dat de groote me[erder]heid zich bij Pruissen zal scharen en beweren, [dat de] laatste concessien van Rusland het dringende gevaar [voor de] Duitsche belangen afwendt.

Men schat de verliezen, die de overstroomingen [van de] Oder en eenige andere kleine rivieren in Silezie [hebben] aangerigt op ruim 25 millioen thaler. Overal tracht [men] de ongelukkige slagtoffers van die ramp te hulp [te ko]men. Een aantal notabelen hebben eene commissie ge[vormd,] om collecten te doen en om allerlei feesten ten vo[ordeele] dier noodlijdenden te organiseren.

FRANSCHE POST.

Parijs, 14 Sept. Men moet omtrent de belang[rijke] quaestie van het oogenblik geduld oefenen. De *Mon[iteur]* heeft gisteren eindelijk iets omtrent de expeditie me[dege]deeld.

Men heeft gesproken van een brief van den maarsc[halk] de St. Arnaud, waarbij de opperbevelhebber van het [leger] in het Oosten vooraf den dag van de ontscheping, va[n den] veldslag, en van de inneming van Sebastopol bepaald[e.] Deze onbescheidene zekerheid is niet zeer waarschij[nlijk.] In elk geval acht men hier de zekerheid, waarmede [de] heer St. Arnaud in zijne jongste dagorder heeft gesp[roken,] een weinig te groot. De *Moniteur* is veel voorzigtiger [ge]weest.

Men heeft de administratie beschuldigd, dat zij het [leger] in het Oosten van te weinig geneesmiddelen had voo[rzien;] Er is eene ontzettende hoeveelheid verzonden, maar [...] was nogtans onvoldoende tegenover de vele zieken [...]

Er zullen eenige medailles worden uitgereikt aan de bij Bomarsund gekwetste soldaten.

Men wacht dagelijks den Keizer te Parijs terug.

Men spreekt er van, dat bij het Ministerie van Staat groote plannen bestaan met betrekking tot de bevordering van de dramatische en lyrische tooneelen en de hervorming van de tooneelkunst. Men spreekt van een subsidie aan zes der voornaamste provinciale tooneelen te verleenen, als: Lyon, Marseille, Rouaan, Bordeaux, Toulouse en Rijssel. Dit alles zijn echter geruchten, ofschoon zij veel kans van verwezenlijking hebben.

De *Moniteur* ontkent thans ook, dat er toasten te Boulogne zijn ingesteld.

Men leest in het officiële blad nog:

„De generaal de Letang is nog niet naar de plaats zijner bestemming vertrokken. De Keizer heeft een officier van den staf gedurende den geheelen tijd van zijne zending bij hem gevoegd. De generaal von Hess doet eene inspectiereis en zoodra het hoofdkwartier gevestigd zal zijn, dat is binnen weinige dagen, dan begeeft de generaal de Létang zich bij den Oostenrijkschen generalissimus. Men wacht den generaal Duplat uit Engeland, die met eene dergelijke zending als die van den generaal de Letang is belast.

De *Moniteur* deelt het navolgende mede omtrent de talrijke provianderingen van allerlei soort, die naar het leger in het Oosten zijn afgezonden: dagelijks ontvangt elk soldaat 350 in plaats 250 lood vleesch, en 1000 in plaats 750 lood brood. In plaats 30 lood rijst ontvangt hij 60. Dagelijks ontvangt hij een sterk ration koffij en suiker. Sedert 30 Aug. zijn verzonden: 76,700 quintalen meel of 7,670,000 rantsoenen; 35,504 quintalen beschuit of 4,830,000 rantsoenen; 16,600 quintalen rijst of 27,740,000 rantsoenen; vleesch, versch en gezouten, 10,660,000 rantsoenen; 5,275 hectoliters of 2,110,000 rantsoenen; brandewijn 501 hectoliters; suiker en koffij 2,100 quintalen of 5,730,000 rantsoenen; het versche vleesch wordt in verhouding van twee derden tegen een derde gedeelte berekend. Behalve de vaste ovens zijn nog 24 veldovens uit Frankrijk gezonden, om er brood in te bakken. De soldaten zijn van de geheele noodige uitrusting voorzien, en men heeft er al datgene bijgevoegd, dat de ondervinding in Algiers als noodig heeft leeren kennen. Om in buitengewone gevallen te voorzien, zullen o. a. verzonden worden: 137,600 flanellen gordels; 70,000 paar katoenen handschoenen; 70,000 paar laarzen; 280,000 katoenen hemden; 290,000 paar schoenen; 21,000 onderbroeken; een volledig stel goederen om te verbinden; zaktenten 160,000; dekens 215,000; verschillende tenten 8,200; groote spijstrommels 40,000; kleine spijstrommels 150,000; bakken 43,000; blikken pannen 43,000; een volledig stel werktuigen, koorden, enz. Volledige zadels voor de ligte kavallerie 1,650; 576,000 hoefijzers; 4,000,000 spijkers om de paarden te beslaan. Er zijn 12 hospitalen, elk voor 500 man, een depôt-hospitaal voor 1000 zieken; eene reserve voor 750 zieken en een hospitaal in den Pyraeus, totaal voor 8,250 zieken. De voorraad van linnen is voldoende voor het verbinden van 180,000 kwetsuren. Men ziet, dat het Fransche leger in het Oosten ruim van alles voorzien is.

— De Maarschalk Baraguay d'Hilliers, Dingsdag te Parijs aangekomen, is gisteren morgen naar Boulogne vertrokken.

— Uit Genua wordt geschreven, dat de stad haar gewoon uitzigt heeft hernomen, daar de cholera zeer verminderd is. Te Napels daarentegen heeft ze binnen weinige weken meer dan 6000 slagtoffers gemaakt. Thans is zij te Napels verminderd, maar verspreidt zich in de provincien. In Calabrie zijn ernstige wanordelijkheden ontstaan. De toestand van Massina, in Sicilie, is verschrikkelijk; priesters, geneesheeren en apothekers, door de volksmenigte bedreigd, hebben de vlugt genomen; de boeren durven geene levensmiddelen naar de stad brengen; de bevolking is ten prooi aan ziekte en hongersnood. De Romagua wordt steeds door benden roovers onveilig gemaakt.

Te Palermo is door den krijgsraad vonnis geveld tegen 16 andere personen, die in den laatsten opstand betrokken zijn; zes hunner zijn ter dood veroordeeld.

Madrid, 10 Sept. De *Gazela* van heden deelt een besluit mede, waarbij de vroegere organisatie van de beurs te Madrid wordt opgeheven, terwijl de benoemingen van makelaars worden geschorst tot dat eene nieuwe organieke wet op dat stuk is afgekondigd, daar het getal makelaars tot een derde gedeelte zal worden verminderd.

— *El Clamor Publico* van 9 dezer meldt, dat te Aranjuez den 7den eene republikeinsche, volgens andere eene carlistische beweging uitgebroken is. Er is een gevecht ontstaan, waarbij een persoon gedood en een gewond is; de troepen onder bevel van den heer Valera, hebben een 20tal personen gevankelijk naar Madrid gevoerd.

— Te Malaga is eene hevige beweging ontstaan door den moord door een der kommandanten van de nationale militie gepleegd.

— Op verschillende plaatsen zijn wanordelijkheden ontstaan bij de gemeente-verkiezingen.

— Op de grenzen der provincien Caceris en Toledo heeft zich in het gebergte eene carlistische bende gevoegd.

— De *Siglo XIX* zegt, dat de gouverneur der Baskische provincie te Madrid versterking heeft aangevraagd.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

Overzigt van het regeringsverslag betrekkelijk den Staat der Koloniën over 1852.

(Vervolg.)

Suiker-cultuur.

De vele en ontijdige regens gedurende de maanden Mei, Junij, Julij, Aug. en Sept. hebben in de residentie Samarang, Japara, Rembang, Soerabaija en Madioen ongunstig op de suikerproductie gewerkt. Daarentegen wordt het weder in de residentien Cheribon, Tagal, Pekalongan, Bezoekie en Kedirie als niet onvoordeelig opgegeven.

In de residentie Banjoemaas, waar slechts ééne suikerfabriek is in de afdeeling Soekaradja, eigent het regenachtig klimaat zich over het geheel weinig voor deze cultuur. Het jaar 1852 kenmerkt zich bijzonder door zeer regenachtig en ontstuimig weder gedurende den maaltijd.

In de residentie Passaroean, bij uitzondering, had men hinder van de droogte. De oogst verschilde echter niet belangrijk met dien des vorigen jaars.

In deze residentie ging de productie, in vergelijking met 1851, gemiddeld 5 pikols per bouw achteruit. Behalve de reeds gemelde ongunstige weêrsgesteldheid moet zulks mede worden toegeschreven aan gemis aan behoorlijk toezigt op sommige fabrieken, gebrekkige toestellen, en in het bijzonder aan de omstandigheid dat twee fabrieken, wier vernieuwde contracten dit jaar in werking kwamen, met de oude en slechte toestellen suiker n°. 18, 16 en 14 moesten vervaardigen, vermits de verbeterde machinerien, die de fabrikanten verpligt zijn zich aan te schaffen, nog niet waren ontvangen.

De productie in de residentie Bezoekie bedroeg ook gemiddeld 3 pikols per bouw minder dan die van 1851, niettegenstaande de weêrsgesteldheid niets te wenschen overliet. De residentie schrijft die uitkomst toe aan gebrekkig toezigt over de aanplantingen in 1851/1852, doch voor het meest aan zorgeloosheid van sommige fabrikanten.

De resultaten in de residentien Tagal, Pekalongan, Kedirie en Banjoemaas waren mede niet zoo gunstig als in het jaar 1851. Gebrekkig transport, waardoor het geregeld afmalen werd belemmerd, onvoldoend beheer, geringe capaciteit der fabrieken en onvoorziene tegenspoeden worden als de oorzaken daarvan opgegeven.

Daarentegen toonen de residentien Cheribon, Samarang, Japara, Rembang, Soerabaija en Madioen betere uitkomsten aan. In het bijzonder ging laatstgemelde residentie gedurende 1852 aanmerkelijk vooruit, zijnde gemiddeld 13 pikols per bouw meer verkregen dan in 1851. Dit is alleen te danken aan de verbeterde administratie van twee fabrieken. De aanplantingen voor 1853 beloofden over het algemeen eenen gunstigen oogst.

Volgens de beginselen van het cultuurstelsel heeft het Gouvernement (de planter) aan zijne verpligting voldaan wanneer het gewas tot rijpheid gebragt is. Daar begint de gehoudenis van den fabrikant (den verwerker). Het snijden en transporteren van het riet naar den molen, de bereiding en de overbrenging van het product naar de pakhuizen komen dus voor rekening van den laatste. De moeijelijkheden nogtans welke de fabrijkanten ondervonden en nog hier en daar ondervinden, om de vereischte transportmiddelen en koelies te verkrijgen, hebben het noodig gemaakt, dat het Gouvernement ook daarin helpt. In de residentie Passaroean, welke in dit opzigt, behoudens eenige wijziging naar gelang van plaatselijke omstandigheden, als maatstaf kan dienen, wordt het riet naar den molen vervoerd op overeenkomsten bij het Bestuur geregistreerd. In de residentie Bezoekie wordt bij de fabrieken, die zich zelve niet kunnen helpen, het transportmiddel verschaft door eene indeeling der bevolking van een district bij de in hetzelve gelegene fabriek, waarbij zij geregeld om beurten opkomt. In de residentie Madioen wordt de suiker van Ngawie met ijzeren booten langs de Solo-rivier naar Soerabaija vervoerd. De suiker uit de residentie Banjoemaas gaat langs de rivier Siraijoe en het kanaal de Kalieijosso naar Tjilatjap.

In de residentie Cheribon heeft de afkoking nog plaats op de oude wijze met opene vuren, met uitzondering van de fabrieken Sindanglaut, Ardjo Winangan, Paroong Djaija en Djattiewangie, waar gebruik wordt gemaakt van luchtledige ketels (Howard). In de residentie Tagal zijn bij de fabrieken Doekoe Wringien, Kemanglen, Djattiebarang, Adiweina en Bandjardawa de toestellen van Derosne en Cail in gebruik. Deze machinerien zijn verder in gebruik op de fabrieken Wonopringo, Kalie Woengo, Langsee, Tandjong Modjo, Maijong, Koning Willem II, Krian, Phaëton, de Maas en Pedjarakkan, in de residentiën Pekalongan, Samarang, Japara, Soerabaija en Bezoekie. Het systema van Howard wordt toegepast, behalve bij de bovengenoemde fabrieken in de residentie Cheribon, te Klaling, Soember Kareng, Wonolangan, Oembool en Pesantren in de residentiën Japara, Bezoekie en Kedirie. Bij de overige ondernemingen werkt men op de gewone of verbeterde gewone wijze.

De fabrikanten in de residentie Passaroean, wier contracten verlengd zijn, moeten zich allen nieuwe machineriën aanschaffen, waartoe de noodige bestellingen reeds zijn gedaan. Op de fabrieken Toelies en Waringien Agoong, in de residentie Rembang, wordt in werking gebragt een centrifugaal toestel van Macpherson, dienende om de suiker op eene spoedige wijze van de stroop te zuiveren.

De gedrukte verslagen der eerste klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en der Koninklijke Academie van Wetenschappen over de bereidingswijze van dr. Scoffern zijn aan de betrokken residenten, controleurs en suikerfabriekanten op Java toegezonden.

De agricultuur-chemist dr. Fromberg vestigde in den loop van 1852 de aandacht van het Bestuur op de belangrijkheid om de ruwe suiker van Java vóór de afzending naar Nederland op haar gehalte aan water en minerale zouten te doen onderzoeken, ten einde de uitkomsten daarvan, als mede-aanwijzers van de marktwaarde van elke soort aan het Gouvernement in Nederland te doen kennen. Hij gaf daarbij de wenschelijkheid in overweging, dat al mogt een onderzoek deswege niet uitvoerlijk worden gekeurd, zooveel mogelijk de overmaat van minerale stoffen in het suikerriet te voorkomen, vermits die overmaat schadelijk is voor den groei, de drooging bemoeijelijk en eindelijk de melasse-vorming in de raffinaderijen in Nederland bevordert. De zaak werd belangrijk genoeg geacht om den heer Fromberg in staat te stellen de vereischte proefnemingen te doen. Daarvan is het gevolg geweest zijn welgeschreven en alle aandacht verdienende rapport van 10 December 1852, over de oorzaken van het moeijelijk droogen der suiker, hetwelk is opgenomen in het Natuurkundig tijdschrift voor Nederlandsch Indie, IVde deel, eerste en tweede aflevering.

De vaststelling der dagloonen aan arbeiders door het Bestuur geleverd wordende heeft overal plaats in verband tot de prijzen der rijst en andere voedingsmiddelen. Voor de werkzaamheden in de fabrieken bezigt men meestal vaste arbeiders tegen een maandelijksch loon, dat hooger of lager is, naarmate van den aard der werkzaamheden.

De uitkomsten van 1852 met die van 1851 vergelijkende, blijkt daaruit: 1o. dat het getal suiker-etablissementen onveranderd is gebleven; 2o. dat de productie in 1852 1022 pikols minder heeft bedragen dan in 1851; 3o. dat het loon der suikerplanters in 1852 met ƒ 0:31½ per bouw is vermeerderd: 4o. dat in 1852 55.844,82 pikols suiker minder aan het Gouvernement zijn geleverd dan in het vorige jaar; 5o. dat in 1852 69,897.64¼ pikols suiker meer ter beschikking van de fabrikanten zijn gelaten.

(Wordt vervolgd.)

's Gravenhage, 15 September.

Z. M. heeft den gewezen adj.-commies bij het Dep. van Koloniën J. Koet, verleend een pensioen van ƒ 920 's jaars.

—

Z, M. heeft Jhr. C. M. Storm van 's Gravesande, als voormalig 1ste luit. der genie bij de mil. academie, benoemd tot ridder der orde van den Ned. Leeuw.

—

Z. M. heeft aan jhr. mr. H. M. de Clifford, H. D. hofmaarschalk, vergunning verleend tot het aannemen en dragen der onderscheidingsteekenen van kommandeur der 1ste kl. van de orde van de Waakzaamheid of den Witten Valk, hem door Z. K. H. den Groothertog van Saksen-Weimar-Eisenach geschonken.

De *Provinciale Drentsche Courant* had berigt, en op haar gezag hebben alle bladen en ook wij medegedeeld, dat het den landlieden in Groningen en Friesland zoo wel ging, dat zij tot zelfs gouden koffijkannen hadden aangekocht.

Men verzoekt ons mede te deelen, dat dit berigt niet alleen uit de lucht is gegrepen, maar dat er ook op de *algemeene* welvaart der boeren mede veel is af te dingen

---

Z. M. de Koning is heden ten 3½ ure, van het Kamp te Zeijst in de residentie aangekomen.

---

* Naar men verneemt zullen a. s. Maandag, bij gelegenheid van de opening der Staten-Generaal, het battaillon Jagers, in garnizoen te Leijden, en de rijdende artillerie mede aldaar, alsook het batt. van het 6e regement infanterie, in garnizoen te Delft, naar de residentie komen, om bij die plegtigheid tegenwoordig te zijn, en dienst te doen. Na den afloop der plegtigheid zullen die troepen weder naar hunne onderscheidene garnizoenen marcheren. Ook zal, zoo men verneemt, het muzijkkorps der dienstdoende schutterij dezer hofstad bij die gelegenheid dienst verrigten aan Z. M. paleis.

---

* In de residentie zijn aangekomen en afgestapt aan het Hôtel de l'Europe de Graaf Trubnikoff, Gouvernementsraad te Petersburg en de heer J. Kuriekoff, van Warschau; en aan het Hôtel Maréchal de Turenne (Hôtel Fuhri) Mme Le Normand en familie, komende van Parijs.

---

* Z. Exc. de heer Löwenkiold, Minister van Zweden en Noorwegen, heeft voor eenige dagen de residentie verlaten, om aan de jagt deel te nemen.

---

* ZEx. de Baron von Steinberg, Minister van Z. M. den Koning van Hanover, bij het Nederl. Hof, is in de residentie teruggekeerd.

---

* Naar men verneemt zal ZEx. de Baron d'André, Minister van Z. M. den Keizer der Franschen bij het Nederl. Hof, met zijne familie in het laatst dezer maand voor een geruimen tijd uit de residentie naar Parijs vertrekken. Gedurende dien tijd zal de heer Fournier, eerste Secretaris van legatie, het gezantschap vertegenwoordigen.

---

* Het 2e regement Dragonders, dat uit de residentie naar het Kamp van Reijen is vertrekken, wordt aanst. Vrijdag van daar in deze hofstad terug verwacht.

---

* Gisteren avond en heden is de Synodale Commissie weder vergaderd geweest.

---

* Gisteren avond is er eene algemeene vergadering gehouden der vereeniging ter bevordering van fabrijk en handwerknijverheid in Nederland, afdeeling 's Gravenhage. De heer M. H. Pimentel heeft, uit naam van de afgevaardigden der afdeeling, een uitgebreid verslag aangeboden van hetgeen er op de algemeene vergadering der vereeniging, onlangs te Delft gehouden, is voorgevallen en waarvan vroeger in de dagbladen reeds beknoptelijk melding gemaakt is. De voorzitter heeft de afgevaardigden dank betuigd voor de door hen volbragte taak, bijzonder den heer Pimentel voor het uitgewerkt rapport, dat hij aan de Vergadering had medegedeeld. Voorts heeft de heer Cappeyne van de Coppello verslag

gedaan van den staat der alhier gevestigde industrieschool, waaruit blijkt, dat de onderwijzers benoemd zijn en dat een vrij groot getal leerlingen zich heeft aangemeld om van het onderwijs gebruik te maken. Nog slechts eenige formaliteiten zullen vervuld moeten worden en dan zal de school worden geopend. Bij deze gelegenheid heeft de heer Cappeijne van de Coppello de leden ook uitgenoodigd, de daartoe benoemde commissien de behulpzame hand te willen leenen, 1° wat aangaat de herziening van de wet der vereeniging en, 2° wat betreft de verbeteringen waarvoor de wetgeving nopens de octrooijen moet worden vatbaar gekeurd.

---

* De vrijwillige bijdragen tot oprigting van een monument voor wijlen Z. M. Koning Willem II, door het Metalen Kruis (afdeeling 's Gravenhage) hebben opgebragt *f* 613.

* De eigenaar van het Hôtel *de Bellevue* eerst in de *Arnhemsche Courant*, en daarna in andere dagbladen gelezen hebbende, dat Z. M. de Koning van Portugal gedurende zijn verblijf alhier *f* 3500 zou betaald hebben, heeft verzocht te melden, dat dit geheel en al bezijden de waarheid is. Er werden aan dat hôtel geene kosten gespaard, om Z. M. Koninklijk te ontvangen; hoezeer Z. M. het geheel hôtel, op een paar kamers na, tot HD. beschikking had, bedroeg de rekening, na een verblijf van zeven dagen op verre na de bedoelde som niet. En mogt de steller van dat berigt, of iemand anders, daaraan twijfelen, zoo zal hij het zich tot eene eer rekenen dit door openlegging zijner boeken te bewijzen.

Er zijn, per telegraaf, handelsberigten uit Batavia, loopende tot 22 Julij, ontvangen. Politiek nieuws deelen die berigten niet mede.

De Haagsche correspondent van de *Arnh. Ct.* zegt, dat het voornemen bestaat, om naast het depart. van koloniën op het Plein alhier een ander gebouw te plaatsen van dezelfde grootte, ten einde in de behoefte aan localiteit ook voor het personeel van dat departement te voorzien. De daartoe benoodigde gelden zouden op de begrooting van het volgende dienstjaar worden aangevraagd.

De telegraaf-dienst tusschen Brouwershaven, Hellevoetsluis, Brielle en Rotterdam, zal naar wij vernemen den 1 October e. k. voor het publiek worden opgesteld.

Het *Staatsblad* no. 129 bevat de wet van 2 dezer, houdende vaststelling van het Reglement op het beleid der regering van Ned.-Indie.

De *Staats-Courant* van heden bevat het overzigt van de opbrengst der middelen (hoofdsom en opcenten) over de acht eerste maanden van 1854, in vergelijking met derzelver opbrengst over de eerste maanden van 1853.

Uit dit overzigt blijkt, dat hebben opgebragt de directe belastingen 11,997,665.06; zijnde *f* 576,380,56 *minder* dan de raming en *f* 38,475.36½ *meer* dan in 1853; de in- en uitgaande regten en scheepvaartregten *f* 3.081,877.82, of *f* 69,895 50 *minder* dan de raming en *f* 253,186.37 *minder* dan in 1853; de accijnsen *f* 12,982,168.69, of *f* 97,363,96 *minder* dan de raming en *f* 96,721,75½ *minder* dan in 1853; de waarborg en belasting der gouden- en zilveren werken *f* 155,483.36, zijnde *f* 32,816.70 *meer* dan de raming en *f* 12,614.86½ *meer* dan in 1853: de indirecte belastingen *f* 7,405,633.84 of 1,103,633.84 *meer* dan de raming en *f* 378,588.23 *meer* dan in 1853; de posterijen *f* 995,727.67 of *f* 95,727,67 *meer* dan de raming en *f* 35,184.06 *meer* dan in 1853; de staats-loterij *f* 275 835.00 of *f* 9,169.66 *meer* dan de raming en *f* 104.50 *meer* dan in 1853.

De totale opbrengst der belastingen bedroeg over de acht eerste maanden van 1854, een cijfer van *f* 36,894;391.44, tegen *f* 36,779,442.03 in 1853 en *f* 36.396,684.91 raming. Over de acht eerste maanden van 1854 hebben de belastingen alzoo opgebragt *f* 497,706.53 *meer* dan de raming en *f* 114,949.41 *meer* dan in 1853.

Het Prov. Geregtshof in Noord-Holland, heeft, bij arrest van eergisteren in raadkamer gewezen, en regt doende op de aanklagte van Jhr. M. Salvador, de heeren Jhr. L. J. Quarles van Ufford en H. J. Gerlings buiten vervolging gesteld.

Het *Handelsblad* behelst de acte van beschuldiging tegen J. H. Kemper, wegens den moord aan den Ringdijk, volgens welke Johann Heinrich Kemper, beschuldigd wordt, dat hij met de bedoeling om tegen elken prijs, gelden meester te worden, welke hij wist dat zich bevonden in de bureau van zijn voormaligen meester, den warmoessier H. F. Preckwinkel, wonende aan den Oetewalerweg bij de Ringsloot (gemeente Nieuwer-Amstel), en in eene kist van een aldaar inwonenden knecht, genaamd C. L. Teijler, zijne verblijfplaats in den Haarlemmermeerpolder, met een geladen pistool en vermoedelijk ook met een groot mes gewapend, heeft verlaten, en na eenigen tijd hier ter stede (Amsterdam) vertoefd te hebben, in den morgen van 20 Julij 1854 ten twee ure door de Muiderpoort langs den Oetewalerweg naar die woning is gegaan, om zijn oogmerk uit te voeren, en na zich eenigen tijd op het erf verscholen te hebben, ongeveer ten drie ure, de achterdeur dier woning, welke de naar het land gaande knechts even te voren als naar gewoonte opengelaten hadden, is binnengeslopen, en, na bemerkt te hebben dat de vrouwen op waren in die woning, zich even buiten dit huis heeft begeven, om een bijl te halen, welke hij wist daar te liggen; dat hij, met dien bijl gewapend, zich geplaatst heeft op den zoldertrap, gelegen juist naast de binnendeur, leidende tot de slaapkamer der dienstmeid Cornelia Grootenboer, en aldaar de komst dier meid afgewacht; dat hij, zoodra de meid de deur opende, moedwillig en met het doel om haar te dooden, en alzoo de latere diefstallen te kunnen plegen, haar met de bijl onverwachts, een of meerdere slagen op het hoofd heeft toegebragt, zoodat deze als dood nederviel, welke meid, tegen zijne bedoeling, gelukkig niet overleden is, ten gevolge van dien moorddadigen aanslag; doch tot 30 Augustus 1854 nog niet hersteld was, maar ter zake der bekomene wonden toen nog in het Binnengasthuis alhier verpleegd werd;

dat hij daarna bemerkende, dat Petronella Ariensen, huisvrouw van H. F. Preckwinkel, mede was opgestaan, gemeend heeft ook deze getuige zijner euveldaden uit den weg te moeten ruimen, en met het doel om haar te dooden, met denzelfden bijl zich heeft begeven naar hare kamer, en haar onverwachts met de scherpte van den bijl eenige hakken op het hoofd heeft toegebragt, waardoor de hersenpan is doorkliefd, en deze vrouw, die vijf maanden zwanger was, den volgenden dag, onder vreeselijk lijden en zonder bij hare kennis te zijn geweest, is gestorven;

dat hij vervolgens zich heeft begeven naar eene bedstede in den tegenovergestelden hoek van het gebouw van dit vertrek, waarin drie kinderen van Preckwinkel lagen, die van schrik huilden; dat hij die kinderen geboden heeft te zwijgen, en hen daartoe zelfs klappen met de hand gegeven, en toen dit niet hielp en zijn naam genoemd werd, tot het besluit is gekomen, om ook deze kinderen, die zijne schanddaden konden verraden, te dooden; dat hij daartoe moedwillig en wreedaardig die kinderen een voor een met denzelfden bijl, in de bedstede op de hoofden heeft geslagen, met dat gevolg, dat het oudste Anna Margaretha Louisa, oud 8 jaren, die vooraan lag, dadelijk, en het jongste daarnaast liggende, Anna Maria Elisabeth, oud 3 jaren, zeer kort daarna gestorven zijn, terwijl het middelste, dat achter in de bedstede lag, Maria Alida, oud 4 jaren, tegen zijne bedoeling, hersteld is, na gedurende 21 dagen aan de bekomene hoofdwonden verpleegd te zijn in het Binnen-gasthuis te Amsterdam;

dat hij, na deze gruweldaden gepleegd, en alzoo alles uit den weg geruimd te hebben, wat hem hinderlijk zou zijn, om de voorgenomene diefstallen te plegen, dadelijk in die zelfde kamer, terwijl de vrouw en kinderen aldaar bloedende en zieltogende lagen, zich heeft begeven naar de aldaar staande bureau, waarin hij wist, dat Preckwinkel zijn geld bergde, die met denzelfden bijl, daar zij gesloten was, geweldadig heeft opengebroken, en daaruit bedriegelijk ontvreemd en zich toegeëigend eene som van ongeveer twee honderd gulden, aan zilveren munt, benevens drie oude muntstukjes, behoorende tot de spaarpot der kinderen; dat hij eindelijk langs de bloedende ligchamen der vrouw en der meid is gegaan, den trap op en op den zolder met denzelfden bijl, geweldadig heeft opengebroken de aldaar staande behoorlijk gesloten kist van meergenoemden C. L. Teyler, waarin hij wist geld geborgen te zijn, en daaruit bedriegelijk heeft ontvreemd en zich toegeëigend eene som, ten bedrage van twee à drie honderd gulden in zilveren munt, gedeeltelijk geborgen in eene mede ontvreemd linnen zakje en een zilveren horologie met dito ketting, cachetten en haakketting, terwijl hij van dien zelfden zolder nog bedriegelijk heeft ontvreemd, en zich toegeëigend eene pijekker, aan meergemelden Teyler toebehoorende, met welk een en ander hij zich over Amsterdam en het Nieuwe Diep heeft verwijderd, en alzoo ter zake van: 1°. diefstal met geweldoefening en gewapend gepleegd, bij nacht, in een bewoond huis door middel van binnenbraak; 2°. moord gepleegd op eene vrouw en twee kinderen; 3°. poging tot moord, gepleegd op eene vrouw en een kind, welke poging beide malen door uiterlijke bedrijven gebleken, en tot een begin van uitvoering overgeslagen, hare uitwerking alleen heeft gemist door toevallige en van des daders wil onafhankelijke omstandigheden, en wel de sub n°. 2 en 3 vermelde misdaden, ten einde den in de eerste plaats genoemden diefstal voor te bereiden, gemakkelijk te maken, of de ontdekking daarvan te voorkomen.

Gedaan, enz.

(Men weet, dat de openbare behandeling dezer zaak voor het Provinciaal Geregtshof van Noord-Holland bepaald is op 3 October aanstaande.)

Schiedam, 15 September. De rust blijft hier ongestoord. Van tijd tot tijd hoort men nog van arrestatien. De schutterij doet nog dagelijks dienst. Men houdt het hier daarvoor, dat de bedoelde arrestatien tot uitkomsten leiden zullen, geschikt tot juistere schatting van de jongste betreurenswaardige gebeurtenissen alhier.

Hardenberg, 15 Sept. Omtrent den verschrikkelijken brand, welke gisteren nacht in het Hanoversche dorp Emlichheim heeft gewoed (zie ons No. van gisteren) kunnen wij thans de volgende bijzonderheden mededeelen.

Om circa 10½ uur wenschte een doorrijzend koopman, bij den bakker en logementhouder Bursemaker iets ter verversching te gebruiken. Hij vond echter reeds alles in diepe rust en zag eensklaps de vlammen uit het dak slaan. Dit huis, deszelfs meubilair, het daaraanwezige vee, waaronder twee beste paarden, alsmede de groote voorraad producten van den landbouw waren in zeer korten tijd eene prooi der vlammen. Door eenen hevigen wind voortgedreven, had dit vuur weldra andere meestal eenigzins van elkander verwijderd liggende en voor het grootste gedeelte met riet gedekte gebouwen aangetast en vernield. Aan blusschen was geen denken, te meer daar gebrek aan water de brandspuit buiten werking stelde.

Tegen den morgen echter werd de brand minder hevig, en was men denzelven om circa 5 uur geheel me... 39 gebouwen, zijnde 25 huizen en 14 schuren, deze l... meestal opgevuld met koren en hooi zijn in de asch... legd. Eén aanzienlijke partij winkelgoederen, on... 3000 ned. ponden wol zijn even als eene groote kw... teit huismeubelen en gereedschappen voor den land... door den knetterenden vuurgloed verteerd. Behalve de... bouwen, welke meestal voor een gedeelte tegen ... schade verzekerd waren, is bijkans niets geassure... zoodat de schade in het algemeen enorm is en vers... dene familiën in deze weinige uren van geheel hun... zijn beroofd. Men wil, dat de brand het eerst in het ... ontdekt is, en deze zware ramp dus waarschijnlijk ... het broeijen van hetzelve is ontstaan.

Hoogezand, 11 Sept. Heden is van de werf ... den scheepsbouwmeester E. H. Meursing, te water ge... het gekoperd schoonerschip *Theodora Josina*, zullende ... voerd worden door kapt. H. Vierow, gebouwd voor ... ning van den heer H. Rietveld te Amsterdam.

---

§ **Breda**, 14 Sept. Het moge waarheid zijn, ... waarheid zelfs, hetgeen aan *de Tijd* uit de baron... Breda is medegedeeld, dat de oogst aldaar overvloed... bij geen menschenheugen voorspoediger is uitgevall... dit jaar, dat de schuren van den landman in de kl... ruimte genoeg bevatten, om de granen op te legg... dat de aardappel, hoewel iets geleden, veel bete... den in vorige jaren, ook in den omtrek dezer stad ... oogst over het algemeen zeer gunstig en wordt er ... de boeren slechts ééne klagt gehoord, dat hunne sc... te klein zijn om de granen te kunnen bergen, di... belet echter niet, dat de prijzen der levensbehoeften ... maal tot eene ongehoorde hoogte opgevoerd, steeds ... stand houden, en dat de burgerman, zooveel te me... behoeftige klasse er nog verre af is, uit den opgegeven ... stigen toestand van zaken eenige verademing te ku... scheppen. De aardappelen worden hier steeds à *f* ... en *f* 3,50 het mud verkocht, een roggebrood va... oude ponden kost gemiddeld 20 cents, een lang ... brood 21 cents of daaromtrent, en in die verhouding ... ven ook de prijzen der overige levensmiddelen geno...

Men wijte het den boeren, die weigeren hunne g... ter markt te brengen; men wijte het den bakkers ... het brood willekeurig duur houden: zeker is het, d... hier nog weinig deelt in de zegeningen, die een v... baar jaar en een rijke oogst ontegenzeggelijk zouden ... ren op te leveren, en het is te vreezen, dat de k... der minvermogenden al hooger zullen stijgen, ... met angst en kommer den naderenden winter, zu... gemoet zien.

— De cholera neemt hier meer en meer af. Wel ... men nog bijna dagelijks van enkele gevallen gewagen ... men mag het er voor houden, dat de ziekte hie... voornaamste werking gehad heeft.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 16 September 1854

Nederland.	Pct.	
Ned.W.Schuld.	2½	60⅝ ¾ ⅝
Dito Certificat. .	3	72⅜
Dito Dito . .	4	91
O. I. Leening. .	4	
Amort. Syndic.	3½	
Hand.-Maats. .	4½	122⅞ 123
Belgie.		
Certificaten. . .	2½	
D° *Rothschild* .	2½	49⅛
Frankrijk.		
Obligatiën . . .	3	
Spanje.		
Nieuwe	1	18 9/16 ⅝
Dito Buitenl. .	3	
D° Binnenl. 6/m.	3	33⅛ 3/16 3/16
Bew. Sp. Com.		5⅛
Amort. Schuld.		
Portugal.		
Londen nieuwe.	5	36⅞ 15/16
Dito uitgest . .	4	

Rusland.	Pct.	
Hope 1798/1816	5	100[illegible]
Dito 1828/1829	5	100[illegible]
Cert. 1831/1838	5	
Dito Dito	4½	
Dito *Hope* . . .	4	
Dito *Stieglitz* .	4	
Dito dito 5e Ser.	4	
Inschr. Assig. .	6	
Certific. dito. .	6	
Polen.		
Obligatiën . . .	4	
Oostenrijk.		
Metalliek . . .	5	68[illegible]
Dito bet. Amst.	5	78[illegible]
Dito lett. B. .	5	78[illegible]
Dito 1847 . . .	2½	35
Dito 1851/1852	2½	35

Mexic., te Lond. 3 pct. 23¾, 13/16; dito Onb. 23[illegible]

Over het geheel leverde de markt heden weinig of niets ... denswaardigs op. Alleenlijk Holl. fondsen waren zeer ge... en beter in prijs. De vreemde soorten daarentegen waren ... teloos.

FRANKFORT, Vrijdag 15 Sept. Metalliek 5 pct. ... Spanje 1 pct. 18½.

LONDEN, Vrijdag 15 September (2 ure). Consols ... 95½; Mexico N. 3 pct. 24¾; Peru N. 4½ pct. 71½; ... 3½, ¾; Gren. Uitg. 6⅛, ⅜ nom.; Spanje binnenl. 3 pct. ... dito 1 pct. 18⅝; dito Certific. 5⅜, ⅝; dito Passiven ... Russen 4½ pct. 88¾; dito 5 pct. 99; Holl. 2½ pct. ... dito 4 pct. 94; Sardinie 5 pct. 88; Turksche leening ...

PARIJS, Vrijdag 15 September. Fr. 4½ pct. 97.70; 3 pct. 73.95; Sp. 3 pct. 33⅛.

De beurs flaauw op de in den *Moniteur* opge... ligting.

WEENEN, Vrijdag 15 September. N. Metall. 85½; ... 96¾; Bankactien 1256; Zilver 19; Wissel Londen ... dito op Parijs 138½.

Fondsen vast in weerwil van de lagere koersen van ...

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenh...